

245

frå-
gän-
ne-

Med vidstående artikel avslutar Herbert Tingsten sin serie om Amerikas rasfråga. Tidigare har publicerats "Framsteg och reaktion" (6/4), "Södern befäster det vita väldet" (10/4), "Samtal i Södern" (15/4), "Idéernas barriär" (20/4) och "Förändringens praktik" (26/4).

AMERIKANERNAS hållning i rasfrågan, och särskilt i frågan om segregation i skolorna, har ganska kontinuerligt klarlagts genom opinionsundersökningar. Vad som härvid kommit fram under senare tid bekräftar den allmänna uppfattningen att motsättningen mellan regionerna — och inom Södern mellan raserna — skärpts och att åsikterna hårdnat. I Norden har en ständigt växande majoritet sagt sig gilla högsta domstolens utslag år 1954 om segregationens grundlagsstridighet; endast 16 procent förklarade sig ogilla president Eisenhowers beslut att sända trupper till Little Rock för att bryta det lokala motståndet. I Södern — vartill i detta sammanhang räknas tretton stater från Virginia och Kentucky till Arkansas, Oklahoma och Texas — har utvecklingen varit den motsatta. Vid den senaste opinionsundersökningen, i december 1957, sade sig 83 procent av de vita ogilla domstolsutslaget, medan 15 procent gillade det. Självfallet är att de 15 procenten övervägande kommer från de norra och västra staterna inom Södern, såsom Kentucky och Oklahoma; inom den djupa Södern, som jag i dessa artiklar närmast diskuterar, är fasthållandet vid skolsegregationen ännu mera massivt. Negrerna i Södern åter har mer och mer anslutit sig till utslaget. Vid den nys nämnda undersökningen uttalade sig 69 procent för utslaget, 13 procent emot det. Bland de bildade negrerna är kravet på desegregation, enligt en rad lokala undersökningar särskilt bland lärarna, uppbyggt av ett överväldigande flertal.

Att det amerikanska folkets majoritet — sannolikt 65—70 procent — är mot den i Södern praktiserade uppdelningen är alltså klart. Men hur är det med "makterna"; partier, kyrkor, organisationer? På deras verksamhet inom USA, och särskilt inom Södern, beror i hög grad utvecklingen under den närmaste framtiden.

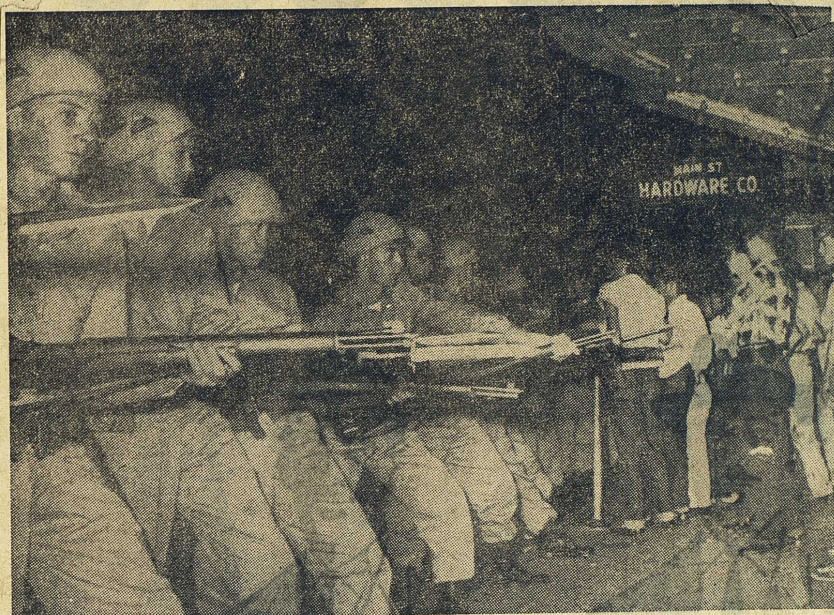
Sedan några år före inbördeskriget var demokraterna under ett långt skede i första rummet ett

Rasfrågan löst i fridens tecken: nunnor tillhörande en orden i det starkt katolska New Orleans.

DAGENS INTRIFER

MAKTSPELET I RASFRÅGAN

Soldater med dragna bajonetter utposterade för att upprätthålla ordningen i Clinton, Tennessee, där skoldesegregationen genomfördes under svåra oroligheter.

organ för Söderns vita; den "solida Södern" behärskade partiet och vann sina fåtaliga unionella segrar genom en — ofta tillfällig — allians med de missnöjda arbetar- och bondegrupperna i Norden och Västern. Republikanerna framstod sedan partiets tillkomst som negrernas beskyddare, men efter mitten av 1870-talet lät man de vita i Södern sköta rasfrågan utan inblandning; det var nära nog en medveten "affär", som tryggade lugnet och därmed den industriella och kapitalistiska frammarschen i utbyte mot självstyrelse för de vita = förtryck av negrerna i Södern. Småningom, och särskilt med Franklin Roosevelt och Truman, förändrades situationen. De missnöjda, radikala grupperna i Norden, förut ett slags främlingslegion inom det demokratiska partiet, blev i samband med 1930-talets kris de do-

minerande inom partiet och unionens politiskt härskande grupp. Roosevelt och Truman kunde — man kan nästan säga måste — driva sin reformpolitik utan större hänsyn till partiets konservativa falang i Södern; denna falang stannade — med undantag för dixiekraternas desertering 1948 — inom partiet, tröstad av ämbeten och i hopp om bättre tider, utan möjlighet att väsentligt ändra den politiska riktningen. Vid de fem presidentvalen 1932—1948 skulle, väl att märka, Roosevelt respektive Truman ha segrat även om Södern i sin helhet röstat med republikanerna. Under detta skede blev demokraterna, trots växande irritation bland Söderns vita, "negervänliga", och negrerna i Norden och, i den mån de hade rösträtt, i Södern vände sig vid att rösta med detta parti, i stället för som förut med republikanerna.

De senaste valen markerar en ny förändring. De båda partierna representerar inte så tydligt som under de föregående tjugio åren konservatism och radikalism, demokraterna har besegrats, delvis på grund av Eisenhowers personliga popularitet, och de vita i Södern har i viss mån återvunnit sitt taktiskt-politiska värde. En följd härav är att båda partierna blivit mindre klara i sin hållning till rasfrågan: Skall man, för att uttrycka saken grovt och förenklat, satsa på de vita i Södern eller på negerösterna i norr, som vid 1956 års val beräknades vara tungan på vågen i inte mindre än 61 valkretsar för kongressval? De vita i Södern har eggat konkurrensen genom att i större omfattning än tidigare rösta med republikanerna, delvis säkerligen

solidariska med domstolen genom att prisa dess utslag, och de talade så mycket om att allt borde ske lugnt och successivt att intrycket blev vilja att komma ifrån problemet, att så långt möjligt undvika det. Denna rädsla för att säga ifrån har varit tydlig även under de följande åren. Eisenhower och hans närmaste män har inte framträtt som förkämpar för domstolens linje, de har inte sökt leda opinionen (att Eisenhower ingrep i Little Rock var ofrånkomligt om han inte skulle göra sig löjlig). Jag har hört en rad framstående republikaner, anhängare av presidenten, hävda att statschefen svikit i detta fall och att hans ovilja att ta ledningen varit en huvudorsak till att reaktionen i Södern vuxit så snabbt och blivit så förhärskande.

Det skulle ligga utom ramen för mitt ämne att närmare ingå på hypoteser om partiernas framtida verksamhet i segregationsfrågan och på deras taktik i förhållande till de vita i Södern och de svarta över hela unionen. Jag vill endast påpeka att Södern har två trumfkort i det politiska spelet, som ger alldeles speciella möjligheter. En ordförande i ett kongressutskott — vare sig i senaten eller representanthuset — utses nästan undantagslöst efter anciennitetsprincipen. Detta leder, eftersom sydstaterna i stort sett varit stabilt demokratiska, till att Södern genomgående besätter de viktigare ordförandeposterna när demokraterna, som nu, har majoritet. En utskottsordförande har utomordentligt stora befogenheter och kan nära nog förhindra att en motion tas upp till behandling; senator Eastland från Mississippi, nu ordförande i lagutskottet,

alldeles övervägande i Norden och Västern, inga eller så gott som inga negrer är judar; av de omkring 140 000 judarna i de åtta stater som starkast håller på segregation är en del anhängare av den i dessa stater härskande uppfattningen, även om flertalet säkerligen hör till de liberala. Liknande är läget i fråga om katolikerna. Deras antal i den djupa Södern är omkring 1,5 miljoner, men av dem bor 60 procent i Louisiana, i huvudsak i New Orleans, och i de andra staterna bildar de alltså en obetydlig minoritet (liksom judarna blott några få procent av vad som är genomsnittligt i norr). Katolikernas av kyrkan påbjudna liberala hållning är ostridig. Negrer och vita får gå i samma kyrkor, ledande katoliker, såsom ärkebiskop Rummel i New Orleans, har systematiskt arbetat för desegregation. I den enda sydstat där katolikerna är en avsevärd del av befolkningen har de likväl måst falla undan; hierarkin har uttalat sig för och direkt utlovat desegregation i Louisianas församlingsskolor, men reformen har uppskjutits på grund av tryck från myndigheterna och protester från de egna medlemmarna.

Södern är överväldigande protestantisk, med baptismen som ledande, för att inte säga dominerande sekt (statistiska uppgifter blir lätt missvisande, då skilda redovisningsmetoder används av skilda samfund). Av de protestantiska samfunden tillämpar unitarierna ingen segregation i kyrkorna, medan praktiken bland de andra är växlande. Nästan alla samfund, och särskilt deras internationella organ, har antagit reso-

som en reaktion mot den behandling de utsatts för under Roosevelt och Truman, och rent av skänka Eisenhower majoriteten i några stater. Deras motståndare, negrerna, har också blivit osäkrare i både norr och söder; detta frångår av att demokraternas majoritet bland negrerna, som beräknas till 80 procent 1952, gick ned med 20 procent 1956 och i Söderns städer med mer än 35 procent.

Denna återblick har varit nödvändig för att förklara läget under de senaste åren. Båda partierna är tveksamma om sin taktik, även om deras ledare är kritiska mot segregationen. Vid 1956 års val uttalade sig varken Stevenson eller Eisenhower skarpt och bestämt; de förklarade visserligen att lagarna, sådana de tolkades av högsta domstolen, borde följas, men de gjorde sig inte

skryter med att han under åratals genom tekniska grepp lyckades undanhålla sitt utskott ett viktigt förslag. Vidare: inom senaten råder traditionellt obegränsad talerätt, och denna utnyttjas särskilt av sydstats senatorerna för att hindra antagandet av förhatliga förslag. Man kan här tala om ett slags vetorätt, som senatsmajoriteten godtar för att undvika alltför hårda konflikter.

Helt allmänt torde man kunna påstå att den största toleransen i rasfrågor visats av judarna och att därefter kommer katolikerna och sist protestanterna. Men detta säger inte mycket om religions-samfundens ställning till segregationen i Södern. Såväl samfundens som de enskilda medlemmarnas hållning skiftar i viss omfattning med miljön. Judarna bor

lutioner för desegregation, men aktiviteten för att genomföra saken har ofta varit ringa. Enligt liberalismens rangordning kommer jämte unitarier episkopaler, kongregationalister och presbyterianer, det vill säga de små samfundet, före metodister och baptister. Sist i raden står baptisterna, delvis utan tvivel beroende på att pastorer i detta samfund är långt mera beroende av församlingen än av samfundets nästan maktlösa styrelse. Den "demokrati" — i mening av självstyrelse för församlingarna — som utmärker baptismen motverkar självfallet liberalismen. Träffar man en predikant som är med i ett vitt medborgarråd och med Bibeln i hand försvarar segregationen, kan man utgå från att han är baptist.

I det hela står det dock fast att de religiösa organisationerna i Södern, ehuru i regel inte med större energi och effekt, arbetar mot förtryck och segregation och för ökad likställighet.

Ungefär detsamma gäller de stora fackorganisationerna. Den största av dem, AFL-CIO, har gång efter annan med kraft uttalat sig för desegregation i skolorna liksom på andra områden, närmast naturligtvis i fackföreningarna själva. Men medan denna sammanslutning har 40—60 procent av de organiserade arbetarna i Norden som medlemmar, är motsvarande antal i Södern litet (9 procent i Nord- och Syd-Carolina, 15 i Mississippi, 17 i Virginia); de flesta arbetarna är där oorganiserade eller hör till lokala föreningar. Och en nyligen utförd undersökning, som AFL-CIO ställt till förfogande, visar att de flesta vita medlemmarna i Södern håller på segregation i skolorna och att många är anslutna till vita medborgarråd.

De senaste årens reaktion i Södern har medfört en, kanske snabbt övergående, ändring av hållningen även i vad jag här kallar Norden, alltså den överväldigande del av unionen som är kritisk eller fientlig mot rasförtryck och segregation. De "moderata" har vunnit terräng, det framgår av böcker, tidnings- och tidskriftsartiklar, och det blir än

mera tydligt vid personliga samtal med ledande män inom politiken, domstolsväsendet och pressen. Man inte bara säger att det inte kan gå fort, man säger också att det bör gå sakta. Samma män som 1954 talade om några år för skoldesegregationens genomförande talar nu ofta om många år eller om årtionden. Ofta blev jag under besöken i New York och Washington överraskad av denna anda av förståelse för, eller åtminstone resignation inför, motståndet bland de vita i Södern. En ung negerjournalist från Minnesota, Carl Rowan, har i sin utmärkta bok "Go South to Sorrow" skrivit att denna "moderation" ofta är "ett beräknat försök att övertyga folket att högsta domstolens utslag inte kan genomföras, inte kommer att genomföras och helst inte bör genomföras". Det är en ensidig och fientlig karaktäristik, men det ligger alltför mycket sanning i den. Särskilt partiernas tvekan och vacklan inger oro; även utanför politikernas krets är de röster starka som belåtet konstaterar att åtskilligt ändå gjorts och att de radikala jämlikhetsmännen nu bör kunna lugna sig för en tid.

Förvisso finns det andra röster. Gå på så snabbt som möjligt innan motståndet i Södern hinner stelna i enhälligt och organiserat trots, det är deras paroll. NAACP med sina 300 000 medlemmar, av vilka visserligen blott en minoritet, en högt kvalificerad minoritet, är vita, bildar centrum för denna aktivism. Men även inom dessa grupper frågar man sig om inte det lyckliga tillfället glidit förbi, om inte slappheten och taktiken försuttit möjligheten att genom en raskt fullföljd aktion realisera likställighet och full demokrati i USA.

På något längre sikt tror jag inte att man bör misströsta. Partiernas, kyrkornas, de stora organisationernas inställning är i sina grunddrag klar, de bildade och ungdomen är enligt alla undersökningar mera liberala än de obildade och de gamla. Varje unionell expansion, militärt, industriellt och socialt, innebär en begränsning av segregationen. Södern söker efter nya investeringar och lockar till sig Nordens stora företag; denna infiltration försvagar det traditionella motståndet. Fattiga vita liksom fattiga negrer flyttar norr ut; den rörelsen för-

svagar romantiken kring Dixie och de rasföreställningar den är förknippad med. Segregationen är dyr, direkt och indirekt, och i längden kan inte detta faktum fördöljas och dess konsekvenser avvisas. Det goda verket kommer att fortsätta; vad vi bevitnar är en kamp, en delvis med ohyggliga medel för kamp, vars utgång är viss även för många bland dem som måste höra till de besegrade. Bilden är i dessa dagar dystrare än för några år sedan, men den är ljus i jämförelse med det ständigt växande förtrycket i Sydafrika.